

TANKÖTELEZETTSÉG ÉS GYERMEKMUNKA.

Írta: KÚNFI ZSIGMOND DR.*

A törvény kimondja, hogy hattól tizenötéves korig minden gyermek köteles iskolába járni. Az apára, aki a törvény rendelkezésének nem felel meg, bírságot ró ki a

* Népoktatásunk bünei című, a Természet és a Társadalom népszerű tudományos könyvtár V. füzetéből. A kiadó engedelmével. kiadja Deutsch Zsigmond és tárta, Bpest. Ára 1.- kor.

törvény, sőt ha iskolaiszonya erre sem szűnik, megfosztja apai jogaitól és gyámot rendel ki a fiú számára. Aki törvényeinknek e szigorú rendelkezéseit olvassa, nem kételkedik egyetlen pillanatig sem abban, hogy a magyar törvényhozás valóban, komolyan akarta, hogy az ország népe tanuljon. Népoktatási törvényeinknek ezen rendelkezései idegen nyelvre fordítva igazán mutatósak. Hiszen a törvény az apai jogok és kötelességek egyik legfontosabbikává teszi a gyermekek iskoláztatását és a legsúlyosabb büntetéssel sújtja azt, aki a jog és kötelesség teljesítésében lanyha. Ennél többet a méltányosság sérelme nélkül senki sem követelhet e téren az államtól. A reformáció az üdvözülés feltételének tanítva a biblia olvasását, a túlvilági büntetés-től való félelmet állította az írás-olvasás megtanulásának szolgálatába, A modern magyar állam, nem bízhatván a távoli és bizonytalan mozgató erők hathatóságában, a földi büntetésekkel töri meg a művelődéstől nagyon is húzózkodó polgárainak rosszakarátát.

Mindenki egyetérthet avval a felfogással, hogy határozottabban a középszerű törvény, amelyet végrehajtanak, mint a legkitűnőbb törvény, amelyet nem hajtanak végre. Finnországban például nincsen kimondva a tankötelezettség, az országban mégis alig akad analfabéta. Nálunk a törvényben kimondott tankötelezettség ellenére is milliókra megy a számuk. A magyar törvényhozás ugyanis kimondta a tankötelezettséget, büntető szankcióval is látta el, de nem gondoskodott arról, hogy az ország népe eleget is tehessen törvényszabta kötelességeinek. A tanköteles 3,125.121 gyermek közül 655.000 egyáltalán nem járt, nem iratkozott be iskolába, azon egyszerű okból, mert nem volt számukra iskola és tanító. Ennek a félmilliónál több gyermeknek szülőjét és gyámját az állam egyenesen rákényszeríti a törvénynek megszegésére; csak hogy az igazi törvénytörtő ebben az esetben maga az államhatalom, amelynek nem ez az egyetlen végrehajthatatlan törvénye. A magyar törvény-tár, a régi és új, majd minden nép főlemelő vagy védő törvényének, amelynek megszavazására a korviszonyok vagy más hatalmak kényszerítették rá a törvényhozást, ez a közös sorsa. Az adófizetési vagy katonáskodási kötelezettségről gondoskodó törvények mind hiánytalanul, gyorsan, pontosan végrehajthatók. A tankötelezettségről rendelkező törvény végrehajtása azonban leküzdhetetlen akadályokba ütközik. A magyar törvényhozás és magyar állam hibájából most is félmilliónál több gyermek fog úgy felnőni, hogy meg lesz fosztva ama nagy politikai, gazdasági, művelődési előnyöktől, amelyek elválatlan vejejárói az írás-olvasás tudományának. Nincs pedig annyi gyermek számára egyáltalán iskola akkor, amikor ugyanaz a magyar törvényhozás a legegyszerűbb politikai jognak, a választási jognak gyakorlását minden valószínűség szerint az írás-olvasás ismeretéhez akarja kötni. Vagyis jogokból való kizárással akarja megbüntetni azokat a polgárokat, akik iránt ő nem teljesítette kötelességeit. Miután már megbüntette őket egyszer avval, hogy nem adott módot számukra a tanulásra, most majd megbünteti őket másodszor avval, hogy a saját vétkeért kirekeszti őket a politikai jogokkal rendelkezők köréből. Ez a magyar állam valóságban egy megfordított Jézus: ez magára vette az egyház hite szerint a világ bűneit és lakolt a mások bűneiért, a magyar törvényhozás erkölcsével összefér az, hogy másokat lakol-tasson a saját bűneiért.

Egy félmilliónál több gyermek számára egyáltalán nincsen iskola. Ez szomorú tény, amelyet egyelőre tudomásul kell venni és vigasztalódnival avval, hogy 2,462.000 gyermek számára mégis van. A hivatalos kimutatás szerint ugyanis ennyi az iskolába járó tankötelesek száma. Ez a kifejezés „iskolába járó” pontatlan. Így kell helyesen mondani: az iskolába beíratott tankötelesek száma. Mert e két dolog: iskolába beíratkozni és iskolába járni egyáltalán nem azonos jelentésű.

Ugyanis 1904. szeptemberében beíratkozott az elemi iskolába: 2,462.000 tanuló. 1905. júniusában, az iskolai év végére maradt ezekből: 1,818.917 tanuló. Évközben elmaradt, vagyis iskolába egyáltalán nem járt: 643.083 tanuló.

Ha már most az iskolába be sem iratkozott és az onnan kimaradt tanulók számát összegezzük, akkor azt az eredményt kapjuk, hogy az 1904/5. iskolai évben a a tanköteles gyermekek közül semminemű tanításban nem volt része 1,298.083 tanulónak.

Ha még megkérdezzük kissé a hivatalos kimutatás számait, abban még találunk néhány különösen érdekes tény: 8-10 hónap a rendes iskolai év. Tudjuk, hogy az ünnepek, szünetek leszámításával alig jut 6 hónap a tanításra. A falusi népiskolák ezt az időt még meg szokták csorbítani. Az átlagos iskolai munkaidő a faluhelyen 8 hónap. Már most azt olvassuk a hivatalos statisztikában, hogy nyolc hónapnál is rövidebb ideig folyt a tanítás:

103 iskolában 10.452 tanulóval helyiség hiánya miatt, 307 iskolában 1 8.799 tanulóval tanító hiánya miatt, 445 iskolában 31.827 tanulóval az iskola késői megnyitása miatt, 1 174 iskolában 99.800 tanulóval az iskola korai bezárása miatt, 95 iskolában 6.247 tanulóval „egyéb okból.”

Vagyis itt újból 167.255 tanulót kaptunk, aki jóformán semmi iskoláztatásban nem részesült. Azok a tanulók, akik mindezeknek a számoknak leszámításával megmaradtak és iskolába jártak, 11,813.988 félnapot mulasztottak igazolatlanul vagyis egyszerűen nem mentek el iskolába. Hogy ennek az többi számnak a jelentőségét meg lehessen ítélni, összehasonlító adatokra van szükségünk. A középiskolai tanulók egy évi igazolatlan óramulasztásából egy tanulóra esik 0,19 igazolatlan óra, népiskolai tanulók igazolatlan óramulasztásából egy tanulóra esik 15 óra, ha egy népiskolai félnapra három tanítási órát számít az ember. Ha már most mindezeket az adatokat összegezzük, azt az eredményt kapjuk, hogy Magyarországon a tanköteles korban lévő gyermekek közül egymillióöttszázezer nem részesül egyáltalán semmiféle oktatásban,

(Befejezése köv.)